

تهدیدات نرم آمریکا و هم‌پیمانانش علیه جمهوری اسلامی ایران و دفاع نرم مقتدرانه

دکتر علی ستاری‌خواه

عضو هیأت علمی دانشگاه و پژوهشگر (استادیار پایه ۱۲)

alisattarikhah@yahoo.com

چکیده

در این مقاله پژوهشی با ارایه مقدمه‌ای، ابتدا انواع رویکردهای تهدیدات نرم (سایبری) دشمنان علیه ج.ا.ایران معرفی شده و مفاهیم نظری تهدیدات نرم (سایبری) و انواع چنین تهدیداتی بیان گردیده است. در ادامه قدرت نرم با تأکید بر دفاع سایبری متقاعد کننده تشریح شده است. تحلیل محیط داخلی و خارجی قدرت نرم و استخراج تهدیدات، فرصت‌ها و نقاط قوت و ضعف آن از محورهای بعدی در این مقاله است. راهبرد اصلی قدرت نرم با تأکید بر نرم دفاعی مقتدرانه و راهبردهای اجرایی ذی‌ربط (پیشنهادی)، ارایه شده است. و در بخش پایانی، نتیجه‌گیری و راه‌کارهای پیشنهادی آورده شده است.

کلید واژه:

تهدیدات و فرصت‌های سایبری، فرایند نرم دفاعی، نقاط قوت و ضعف نرم دفاعی، راهبرد اصلی قدرت نرم، راهبردهای اجرایی
دفاع سایبری

۱- مقدمه

قدرت نرم، بنیاد، زیر ساخت و جوهره‌ی اصلی امنیت همه جانبه‌ی نظام سیاسی است و فرهنگی نمودن امنیت جهانی در این چارچوب به عنوان شکل و ماهیت جدید امنیتی قابل توجه است. با نگاهی به نظریه‌های مختلف و بررسی چپستی، ویژگی‌ها و ابعاد گوناگون جنگ نرم به عنوان بعد اجرایی قدرت نرم، می‌توان گفت که جنگ نرم پدیده‌ای است که جنبه‌های مختلف حیات انسان را در عصر حاضر تحت تأثیر قرار داده است. نظریه پردازان، محققان و نویسندگان، این فرایند را با عنوان‌های گوناگون "جهانی سازی فرهنگ"، "استعمار فرانوین"، "رهنامه‌ی جنگ کم شدت"، "استحاله و فروپاشی از درون"، "نافرمانی مدنی"، "انقلاب‌های رنگین" و... معرفی کرده‌اند. در رویکرد نرم که از آموزه‌های مطالعات نوین و معاصر امنیتی است، تلاش می‌گردد تأمین منافع و مهار تهدید، از راه قدرت نرم انجام شود. در این راستا آموزه‌های لیبرالیستی در مطالعات امنیتی و روابط بین‌الملل، از جایگاه خاصی برخوردار است. در واقع این رویکرد، اصل عملکردی خود را بر مبنای تغییرات از راه قدرت نرم قرار داده است و با تغییر باور و ارزش‌های بنیادین کشورهای مورد آماج، هویت فرهنگی و الگوهای رفتاری را در عرصه‌های مختلف، دگرگون می‌سازد و در نهایت با ناکارآمد نمودن ایدئولوژی و الگوی موجود سیاسی، زمینه‌های فروپاشی فراهم می‌گردد. (نابینی: ۱۳۸۹، ۲۹)

امروزه جنگ نرم، مؤثرترین، کارآمدترین، کم‌هزینه ترین و در عین- حال خطرناک‌ترین و پیچیده‌ترین نوع تهدید علیه ارزش‌ها و امنیت ملی یک کشور است. ذهنی و نامحسوس، تدریجی و ابهام آمیز بودن، پرشمول و فراگیر بودن، غلبه بُعد فرهنگی جنگ نرم بر ابعاد دیگر، پیچیدگی، میان‌رشته‌ای بودن و شمول گسترده بازیگران، مهم‌ترین ویژگی‌های جنگ نرم است. (همان منبع)

را بالاتر خواهد برد. دشمن ممکن است بتواند از دیواره‌ی آتش الکترونیکی بگذرد، اما عبور از اراده‌ی انسانی نیروهای آموزش دیده بسیار سخت‌تر می‌باشد. در جنگ‌های اطلاعاتی پس از مراحل گردآوری و تجزیه تحلیل اطلاعات و حفاظت اطلاعات که همواره همراه با این مراحل باید به دقت مد نظر قرار گیرد، نوبت به استفاده عملی اطلاعات در عملیات می‌رسد.

کارشناسان نظامی آمریکایی پس از جنگ ۲۰۰۳م با عراق چنین ابراز عقیده کرده‌اند که عراق در جبهه نبرد نظامی شکست نخورد، بلکه مدت‌ها پیش، آمریکا با شیوه‌ی جنگ‌های اطلاعاتی و الکترونیکی و نیز بهره‌برداری از دانش اطلاعاتی، فرماندهان و سربازان عراقی را کر و کور کرده بود.

به طور کلی شیوه‌های جنگ اطلاعاتی در عملیات‌های حملات رایانه‌ای، جنگ الکترونیکی و فضایی و نیز مدیریت ذهنیت‌ها بسیار مهم می‌باشند و تنها کشوری در این زمینه می‌تواند موفق باشد که راهبرد امنیت ملی منسجم تدوین نماید و جنبه‌های تهاجمی و تدافعی عملیات‌های اطلاعاتی را با سیاست‌های اطلاعاتی، نظامی و دیپلماتیک خود هماهنگ کرده باشد.

اطلاعات، قدرت است و هر بازیگر و واحد سیاسی بین‌المللی که بهتر از این قدرت استفاده کند، جایگاه مؤثرتری در نظام بین‌الملل خواهد داشت.

هر بازیگر یا واحد سیاسی که در این زمینه احساس عقب ماندگی می‌کند، اگر تلاشی سریع ننماید، توان جبران شکاف با بازیگران مجهزتر بسیار سخت خواهد بود.

جنگ اطلاعات بر مبنای گسترش و توسعه‌ی زیرساخت‌های اطلاعاتی به چهار نوع جنگ شبکه‌ای، سیاسی، اقتصادی و سایبرنتیک تقسیم می‌شود. (Waltz، مترجمین رنجبر، حاج‌قاسم و فخرایی: ۱۳۸۵، ۲۱)

فضای سایبری

فضای سایبری شاخه‌ای از تهدیدات نرم است بطوری که تمام سامانه‌های فناوری اطلاعات در سطح داده‌ها در مقیاس جهانی با یکدیگر ارتباط دارند. اساس این فضا به عنوان یک ارتباط قابل دسترس عمومی و جهانی و انتقال شبکه‌ها و اینترنت می‌باشد که می‌تواند توسط هر تعداد از شبکه‌های داده‌ای جانبی تکمیل و توسعه یابد. سامانه‌های فناوری اطلاعات در یک فضای مجزا و

۲- مفاهیم نظری تهدیدات نرم

در تعریف اطلاعات به هر گونه آگاهی و دانش مربوط به دشمن که از راه نظارت، تحقیق، تجزیه و تحلیل و فهم اخبار به دست می‌آید تأکید می‌شود. بنابراین در زمینه حفاظت اطلاعات نقش عامل انسانی بیش از فناوری است و تربیت و مدیریت درست نیروی انسانی، اراده‌ی مقاومت در برابر حملات اطلاعاتی نیروهای دشمن

فرایند جنگ نرم در هر یک از کشورهای اروپای شرقی، آسیای مرکزی، قفقاز و خاورمیانه متفاوت بوده است، اما همه آن‌ها دارای این ویژگی بوده‌اند که انتظار گروه‌های اجتماعی در فرآیندهای تهییج شده قرار گرفته و از این راه امکان تولید موج‌های سیاسی وجود دارد که زمینه‌ی رشد اعتراض اجتماعی برای براندازی در قالب فرآیندهای دموکراتیک را امکان‌پذیر می‌سازد. (همان منبع، ۱۴۴)

امروزه فناوری ارتباطات و اطلاعات، جهان را به شبکه‌ای از اطلاعات گوناگون تبدیل کرده است که به ویژه در دنیای پس از جنگ سرد، سیاست خارجی و امنیت ملی کشورهای گوناگون و حتی قدرت‌های بزرگ را با تغییرات شتابان و انقلاب مهمی رو به رو ساخته است.

در عملیات‌های اطلاعاتی، زمان به همان اندازه‌ی مرزهای ملی در گذشته دارای اهمیت شده است؛ زیرا بمباران‌های اطلاعاتی و روند روزافزون آن که به برکت فناوری ارتباطات به پدیده‌ای آسان مبدل شده است، در ایجاد ذهنیت‌ها و تصمیم‌گیری‌ها، مؤثر واقع می‌شوند. بنابراین می‌توان این پرسش را مطرح کرد که آیا همین عملیات‌ها از نظر کارایی و نیل به هدف - که همان اعمال اراده و به تسلیم کشاندن دشمن است - فرقی با توسل به زور و کاربرد جنگ افزارهای نظامی دارند؟ البته جنگ روانی در گذشته نیز بین دولت‌ها مرسوم بوده است، با این تفاوت که آن‌ها از ابزارها و شیوه‌های بسیار ابتدایی برخوردار بودند، ولی در عصر حاضر، انقلاب در فناوری ارتباطات دولت‌ها نه تنها دولت‌ها بلکه دیگر رقبای آن‌ها اعم از دولتی و غیر دولتی را به ابزارها و شیوه‌های بسیار پیشرفته و تکامل یافته تجهیز کرده است و این به نوبه‌ی خود بر اهمیت و پیچیدگی موضوع می‌افزاید. نگاهی به سیاست‌ها و اقدامات دولت‌ها و شبکه‌های غیر دولتی فعال در سطح جهانی می‌تواند در تبیین این موضوع بسیار مؤثر باشد.

عملیات اطلاعاتی، یک اسلحه‌ی درگیری نظامی نیست، بلکه فرایندی است که بدون توسل به زور، تأثیر اصلی آن در شکل‌دهی به اذهان عمومی مشاهده می‌شود. به عبارت دیگر، در این عملیات با مدیریت هدفمند انتشار اطلاعات، تصمیم‌گیری مخاطب به مسیر دلخواه فرماندهی‌عملیات سوق داده می‌شود. از این نظر، عملیات‌های مزبور با عملیات‌های نظامی گذشته که همراه با تخریب و تلفات بودند، بسیار متفاوتند و مسیر جداگانه‌ای با آن‌ها دارند. این نوع عملیات را باید نسل جدیدی از جنگ‌ها تلقی کرد.

عایق، جزء بخش‌های فضای سایبری نمی‌باشد. (موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی: ۱۳۹۰، ۵۵)

حمله‌های فضای سایبری، جاسوسی فضای سایبری و خرابکاری فضای سایبری

حمله‌ی فضای سایبری، یک حمله‌ی فناوری اطلاعات در این فضا است که به سمت یک یا چند سامانه‌ی فناوری اطلاعات دیگر هدایت شده و هدف آن آسیب رساندن به امنیت فناوری اطلاعات است.

اهداف امنیت فناوری اطلاعات، محرمانگی، تمامیت و دسترس-پذیری است که ممکن است به صورت جمعی یا به‌طور جداگانه به دست آیند.

حمله‌های فضای سایبری به سمت محرمانگی یک سامانه‌ی فناوری اطلاعات هدایت می‌شوند که توسط خدمات اطلاعات خارجی فرستاده یا مدیریت شده و جاسوسی فضای سایبری نامیده می‌شود. همچنین حمله به تمامیت و دسترس‌پذیری سامانه‌های فناوری اطلاعات، به عنوان خرابکاری فضای سایبری نامیده می‌شود. (همان منبع)

۳- رویکردهای تهدیدات نرم دشمن

موج‌های انقلاب‌های رنگی مربوط به سال‌های پس از فروپاشی ساختار دو قطبی می‌باشد. تجربه‌ی آمریکا در دهه ۱۹۸۰م در شکل‌گیری چنین فرایندی، نقش تعیین‌کننده و تأثیرگذاری داشته است. در این دوران آمریکایی‌ها توانستند موج‌های اجتماعی اعتراضی را در کشورهای اروپای شرقی سازماندهی نموده و آن‌ها را به فعالیت‌های سازمان یافته نهادینه شده مانند کمیته‌ی همبستگی در لهستان و نهادهای مشابه اجتماعی در چکسلواکی تبدیل نمایند. (متقی: ۱۳۸۹، ۱۴۳)

فرایند جنگ نرم، به نسبت طولانی، فراگیر و سازمان یافته است. نبردهای کلاسیک در زمان محدودی سازماندهی می‌شوند، اما واقعیت این است که شکل جدیدی از نبرد سیاسی وجود دارد که می‌تواند با موج‌های ایدئولوژیکی و اجتماعی پیوند یابد و از این راه، زمینه‌های رویارویی جامعه با ساختار سیاسی را به وسیله باز تولید ادبیات انتقادی در قالب انتظارات دموکراتیک فراهم سازد. (همان منبع)

۴- تهدیدات نرم آمریکا علیه ج.ا.ایران

با توجه به مطالب ارایه شده در مورد قدرت نرم و جنگ نرم، فناوری ارتباطات و عملیات‌های اطلاعاتی، تهدیدات نرم با رویکرد سایبری آمریکا به شرح زیر قابل ارایه می‌باشد:

دشمن با استفاده از شگردهای مختلف سعی در تحمیل افکار خود در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و نظامی بوده و این اقدامات از بیش از سه دهه‌ی قبل با شدت و ضعف خاص خود ادامه داشته است. جنگ اطلاعاتی آمریکا در ابعاد مختلف در قالب جنگ‌های الکترونیکی، روانی، فرماندهی و کنترل، اینترنتی، رسانه‌ای، رایانه‌ای و... در شرایط قبل از تحمیل وضعیت بحران و جنگ سخت، شدت و نوع بیشتری در بهره‌گیری از روش‌ها، پیدا می‌کند.

با توجه به سوابق موجود، آمریکا نسخ گوناگونی از سناریوهای حمله نظامی به منابع حیاتی، حساس و مهم جمهوری اسلامی را با ادبیات خاصی از طریق منابع مختلف تهیه و تدوین کرده و نتایج آن‌ها را در سایت‌های متعدد اطلاع رسانی شبکه‌ی جهانی، مجلات و کتب تخصصی، با دسترسی آسان در اختیار مخاطبان خود در سطح جهان و از جمله ج.ا.ایران قرار می‌دهد که در زیر ابعادی از چنین سناریوهایی به عنوان مثال ارایه می‌گردد:

۱. در اختیار قرار دادن نتایج تحقیقات نظامی انجام شده به ویژه در حوزه‌ی هوافضا و طرح‌های نظامی مدت دار (۱۰، ۱۵، ۲۰، ۲۵ و ... ساله) با عناوین جذاب و در مواقعی تهدیدآمیز و تحریک کننده.

۲. در اختیار قراردادن الگوهای متعدد معماری، طراحی، ارزیابی انواع جنگ افزارها، سامانه‌ها و... در زمینه‌های مختلف، متنوع و پر مخاطب به ویژه در حوزه‌های دفاعی امنیتی (هوافضایی، زمینی، دریایی، سایبری و...) از یکسو و در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی از سوی دیگر، اقدامات تهدیدآمیز نرم افزاری دیگری هستند که به دنبال تحت تأثیر قرار دادن اذهان تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران حوزه‌های مختلف در ج.ا.ایران و سایر کشورهای معارض آمریکا و مخالفین متحدین این کشور در سطح جهان در حال اجرا بوده و در این راستا سرمایه‌گذاری‌های کلانی صورت پذیرفته و این روند با رویکردهای گوناگون به منظور تحمیل اراده‌ی ناتوی فرهنگی خود همچنان ادامه دارد.

۳. گاهی اوقات به صورت ترکیبی و با ترتیب‌های متفاوت نیز در موتورهای جستجوی اینترنتی، از قبیل: گوگل، یاهو، آل د وب و غیره کلید واژه‌های زیر به کار گرفته می‌شوند:

- 1) War With Iran
- 2) Attack to Iran
- 3) Iran War Scenarios
- 4) Coming War with Iran
- 5) Regime change in Iran
- 6) Military Strike to Iran
- 7) Destroying Iran's Nuclear Power
- 8) Conflict with Iran
- 9) Iran War Game
- 10) Iran's Future War Scenarios
- 11) Iran Clash
- 12) Plan for attack to Iran
- 13) Battle Plan for Iran

۴. از نتایج مطالعات تطبیقی انجام شده در فرآیند انجام یک پژوهش گروهی، پس از گردآوری تمام اسناد و مدارکی که از وب سایت‌ها و سایر منابع مطالعاتی به دست آمدند، با مطالعه اجمالی، دسته‌بندی آن‌ها به شرح زیر صورت پذیرفت. در این مرحله با توجه به محتوای گزارشات و مطالب آن‌ها که گاهی مکمل یکدیگر بودند، هفت تقسیم بندی کلی با عنوان‌های ذیل مد نظر قرار گرفت:

- ۱) اسناد حاوی سناریوهای جنگ علیه ج.ا.ایران
- ۲) اسناد مکمل و با دیدگاه تحلیل‌های امنیتی - نظامی درباره ج.ا.ایران
- ۳) اسناد با بررسی‌های ژئوپلیتیکی (ایران، خاور میانه و جهان).
- ۴) اسناد حاوی مطالبی در زمینه‌ی انرژی و بحران‌های امنیتی و نظامی مرتبط با آن.
- ۵) اسناد مربوط به مراکز مطالعات راهبردی رژیم اسرائیل.
- ۶) اسناد مفیدی که با طبقه‌بندی‌های فوق قابل تفکیک نبودند (اسناد مختلف).
- ۷) اسنادی که حاوی اخباری مرتبط با موضوع جنگ با ایران بودند. اهداف تحریک و تهدید آمیز چنین اقداماتی از سوی آمریکا و متحدین غربی او، وادار ساختن تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران کشور (در ابعاد مختلف قدرت) به تخصیص بخش قابل توجهی از

و ماهیت خود قدرت که نهادی حاصل از روابط اجتماعی است، در همه اجتماعات قابل توجه خواهد بود. از این‌رو، افزون بر روابط بین دولت‌ها، در محیط بین‌ملتها، بین افراد و به ویژه در روابط درونی در محیط ملی نیز شایسته توجه است. منابع قدرت نرم را خاستگاه و بنیاد فرهنگی - تمدنی، ایدئولوژی و نهادهای بین‌المللی می‌دانند. به نظر می‌رسد که ایران از هر سه منبع اثرگذاری مورد اشاره در بالا برخوردار است و این منابع نه تنها در کلیت روابط اجتماعی فراملی (منطقه‌ای و جهانی) بلکه در حوزه دفاع ملی (امنیت داخلی و خارجی) نیز ریشه‌دار هستند. فرهنگ دفاعی کشور (به ویژه دفاع مقدس)، ایدئولوژی دفاعی و نهادهای ارزشی دفاع ملی کشورمان نه تنها در استمرار صیانت از تمامیت ارضی اثر گذارند بلکه می‌توانند به عنوان منابعی برای تولید قدرت نرم در مناسبات منطقه‌ای (بیشتر) و جهانی (تا حدی) به کار آیند (فرهادی، ۱۳/۱۱/۸۹)

برای ما یک نقش ملی در داخل وجود دارد که باید با افزایش ظرفیت‌های خود، تبدیل به یک الگوی مناسب برای سایر کشورها شویم. دوم نقش منطقه ای ما است؛ چرا که ایران می‌تواند عامل ثبات و نظم جدید در منطقه باشد. نقش جهانی ایران نیز در چارچوب اتحادیه‌ها و پیمان‌های گوناگون بسیار مهم است، افزون بر این‌ها نقش اسلامی ما است تا در کشورهای مسلمان برای پیشرفت و حل و فصل مناقشات آن‌ها نقش ایفا کنیم. (همان منبع) دیپلماسی دفاعی کشور می‌تواند نه تنها موجبات اعتماد آفرینی و جلب رضایت و اقبال سایر کشورها و ملت‌های منطقه را فراهم سازد بلکه از بار اقتدار دفاعی کشور (و همه ارزش‌ها و تولیدات دفاعی) به عنوان محملی برای تولید جذابیت در افکار عمومی و تخصصی منطقه (و جهان) استفاده نماید؛ چرا که در چرخه‌ی هم‌افزایی قدرت سخت و نرم، قدرت نرم به تنهایی قادر به ایجاد امنیت کامل نبوده، قدرت نظامی به عنوان آخرین چاره همچنان کارآیی دارد.

اما قدرت سخت و اقتدار دفاعی متکی به تجهیز نیرو می‌تواند بازدارنده سخت‌افزاری و مقاومت‌پذیری در برابر قدرت‌های فرامنطقه‌ای باشد به نحوی که خود موجب افزایش اعتبار کشور و بخش دفاعی در افکار عمومی ملی (سطح عملیاتی) و سازمان دفاعی کشور (سطح تاکتیکی) و همچنین در افکار عمومی منطقه‌ای و جهانی گردد و مرحله‌ی اخیر است که برای کشور تولید سطح راهبردی قدرت نرم می‌کند؛ زیرا ارزش‌های کلان و فرهنگ راهبردی کشور از توان رقابت و عرض‌انداز در محیط بین‌المللی و "هنجارسازی خودی و تضعیف قدرت هنجارسازی حریف" و

منابع کشور (مالی، اعتباری، اطلاعاتی، نیروی انسانی، زمانی و...) جهت پرداختن به امور تحقیقاتی (غیر صنعتی و صنعتی) که خروجی آن‌ها اغلب تأثیر قابل توجهی در ارتقاء توان و آمادگی رزمی نیروهای دفاعی و به ویژه نیروهای دفاع هوفضایی ندارد.

در واقع نیت دشمن با تحمیل چنین شرایطی، به دنبال مدیریت نیروهای معارض خود در صحنه‌ی روابط بین‌الملل است. به نحوی که آن‌ها را درگیر بازی‌های معادلات مجموع صفر نماید. در کنار چنین اقداماتی، بهره‌گیری از خلاقیت‌ها و نوآوری‌ها در استفاده‌ی هوشمندانه از قابلیت‌های فرهنگ اصیل اسلامی - ایرانی در بستر فناوری‌های شبکه‌های ارتباطی و الکترونیکی (صوتی - تصویری) در قالب تهیه‌ی برنامه‌های فارسی زبان برای اثرگذاری بر اذهان عمومی مردم ایران به ویژه جوانان، از جمله‌ی اقدامات نرم دفاعی علیه تهدیدات نرم دشمنان محسوب می‌گردد.

در این میان کشورهای همسایه (بعضاً) مثل کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس و کشورهای منطقه‌ای مانند عربستان و رژیم صهیونیستی و کشورهای فرامنطقه‌ای از قبیل انگلستان، فرانسه، کانادا، ایتالیا و ... به این روند کمک می‌کنند. تولید برنامه‌های سیاسی - فرهنگی در راستای اهداف غرب (آمریکا و متحدانش) برای مخاطبین جوان در ایران در شرایطی که مشکلات اقتصادی داخلی نیز بر جامعه تحمیل شده است، توأمأ باعث شکل‌گیری تهدیدات امنیتی می‌گردد. نا آرامی‌های بعد از انتخابات ریاست جمهوری سال ۸۸ در کشور و جریانات سال‌های گذشته در میان جوانان و به ویژه دانشجویان دانشگاه‌ها و گروه‌های سیاسی، بیانگر این واقعیت است که بخشی از جامعه آمادگی لازم را برای تغییر دارد و این شرایط وضعیت مطلوبی است برای اقدامات (سایبری - فرهنگی) غرب، بنابراین می‌توان گفت، انواع سناریوهای تهدید سایبری آمریکا و هم‌پیمانانش به منظور تسلط بر اذهان عمومی مردم، به ویژه جوانان ایران همچنان در حال تهیه و تدوین و انتشار است. وجود ضعف‌ها و آسیب‌پذیری‌های اساسی در فناوری‌های سایبری از یکسو و دفاع سایبری یا نرم دفاعی از سوی دیگر در ایران زمینه‌ی تأثیرگذاری آن سناریوها و سیاست‌های آمریکا و هم‌پیمانانش در این راستا را بیش از پیش فراهم می‌سازد.

۵- قدرت نرم با تأکید بر دفاع نرم مقتدرانه:

کاربری قدرت نرم با در نظر گرفتن ماهیت و مولفه‌هایی که دارد، محدود به محیطی خاص نبوده، بلکه مانند گستره و فراگیری مبانی

توسعه‌ی دیپلماسی دفاعی، نمادهای برجسته از چارچوب‌های به کارگیری قدرت نرم مبتنی بر سابقه‌ی فرهنگی - تمدنی، ارزش‌های دینی و همبستگی و وحدت ملی به حساب می‌آیند که خود در چرخه‌ی تولید قدرت نرم در سطح راهبردی سهیم هستند. (نائینی، ۱۳۸۷:۹۶)

تحقق قدرت نرم نیازمند تغییر، دگرگون‌سازی و بازآفرینی همه جانبه است و البته که در حوزه دفاعی به دلیل اهمیت و اثر مستقیم آن بر اقتدار و پشتوانه‌های بازدارندگی اثر بخش از تمامیت ارضی در برابر تهدیدهای فراستانی، این نیاز بیشتر از سایر حوزه هاست. امید است که با برنامه‌ریزی بهینه، این مفهوم به شکلی نظام‌مند در تفکر، ساختار و سازمان دفاعی کشور جریان یابد. (فیروز آبادی، ۱۳۸۳: ۱۱)

بررسی مفهوم الهام بخشی که در سند چشم انداز بیست ساله ج.ا. ایران آمده جامع‌تر و سازگارتر از مفهوم قدرت نرم می‌باشد. با این حال دو نکته را می‌توان از نظریه‌ی قدرت نرم وام گرفت. نکته نخست، دغدغه حفظ و تقویت جایگاه ج.ا. ایران در نظام بین‌الملل پس از جنگ سرد به شکل عام و جهان اسلام به شکل خاص است؛ و نکته دوم، بهره‌گیری از برخی روش‌های مورد استفاده در اعمال قدرت نرم می‌باشد. با توجه به این که سند چشم انداز از سه سطح بین‌المللی، جهان اسلام و منطقه‌ای در راهبرد کلان ج.ا. ایران سخن گفته، بررسی ارتباط این سه سطح با یکدیگر نیز اهمیت ویژه‌ای دارد؛ زیرا بین آن‌ها هم‌پوشانی هم وجود دارد.

ابعاد نرم‌افزاری قدرت در چند دهه اخیر رشد قابل توجهی یافته‌است؛ به گونه‌ای که در حال حاضر قدرت نرم یک بخش مهم از توان ملی جامع هر کشور را تشکیل می‌دهد. بسیاری از موضوع‌های بین‌المللی معاصر از ریشه‌های فرهنگی عمیقی برخوردار شده‌اند. کشورها در سراسر جهان در حال تخصیص ظرفیت‌های بیشتر برای به کارگیری عناصر قدرت نرم در راستای تأمین منافع ملی خود هستند.

قدرت نرم بر مبنای توانایی شکل دادن به ترجیح‌های دیگران استوار است. توان شکل دهی به ترجیح‌ها و اولویت‌ها با مقوله‌های نامحسوس و ناملموسی چون جاذبه‌های شخصیتی، فرهنگی، ارزش‌ها، نهادهای سیاسی و سیاست‌های جذاب مرتبط است که مشروع و اخلاقی تلقی می‌گردند. اگر یک کشور ارزش‌هایی ارایه نماید که دیگران خواهان پیروی از آن باشند، برای رهبری نیاز به هزینه کم‌تری خواهد داشت.

در زیر عواملی که به تضعیف قدرت نرم آمریکا منجر می‌شوند و کم و بیش در نظریه‌های جوزف نای و سایر نظریه پردازان آمریکایی حامی نظریه‌ی قدرت نرم مطرح بوده‌اند، مورد اشاره قرار گرفته‌اند:

۱. اعمال سیاست‌های دوگانه؛ برای مثال برخورد دوگانه‌ی آمریکا با مقوله‌ی حقوق بشر در مورد دو کشور عربستان و ایران که یکی متحد و دیگری رقیب منطقه‌ای آمریکا در خاورمیانه است، مؤید سیاست‌های متناقض واشنگتن در برخورد با مسایل جهانی است.

۲. یک جانبه‌گرایی و بی توجهی به نظام بین‌المللی؛ که به ویژه در مورد جنگ عراق مصداق بارزی پیدا کرد و موجب شد تا از میزان محبوبیت این کشور در میان سایر کشورها نیز کاسته شود.

۳. حمایت از حکومت‌های دیکتاتوری و نقض حقوق بشر؛ حمایت دائمی آمریکا از رژیم صهیونیستی، حمایت از دولت‌های دیکتاتور در آمریکای جنوبی و یا نادیده گرفتن ملاحظه‌های مربوط به حقوق بشر در کشورهایی چون عراق و افغانستان از سوی نیروهای آمریکایی از مهم‌ترین عوامل تضعیف کننده قدرت نرم آمریکا هستند.

۴. بالا بودن نرخ جمعیت زندانی‌ها؛ دارا بودن بالاترین نرخ جمعیت زندانی‌ها پس از روسیه از دیگر محرکه‌هایی است که به مخدوش شدن قدرت نرم این کشور منجر می‌شود.

۵. کاهش رشد اقتصادی و ضربه‌پذیری اقتصاد آمریکا؛ پایین آمدن رشد اقتصادی آمریکا در سال‌های اخیر که بنابر برخی گزارش‌های ناشی از کاهش نرخ رشد مصرف و نیز افت سرمایه‌گذاری در آمریکاست نیز از دیگر عوامل تضعیف کننده قدرت نرم این کشور محسوب می‌شود.

آمریکا به منظور جبران ناکامی‌ها و ارتقاء قدرت نرم خود اقدام‌هایی هم‌چون افزایش جذب گردشگر، دانشجو و پناهنده‌ی سیاسی، افزایش بودجه و کارکنان حوزه دیپلماسی عمومی، اجرای برنامه‌ی سپاه صلح و تلاش برای بازگشت به دیپلماسی در پیگیری ملاحظه های فرامرزی خود را در دستور کار قرار دهد. برنامه‌ی سپاه صلح نیز برنامه‌ای ۴۵ ساله برای ایجاد تصور و تصویر مثبت از ایالات متحده در خارج از کشور است که از سران دولت‌ها تا کشاورزان محلی را در بر می‌گیرد. این برنامه ۱۸۲ هزار داوطلب آمریکایی را به ۱۳۸ کشور می‌فرستد تا دید آن‌ها را نسبت به آمریکا و اهدافش تغییر دهند و به آن‌ها کمک نماید تا درباره آمریکا بیشتر بدانند.

۶- تحلیل محیط داخلی و خارجی قدرت نرم و استخراج تهدیدات، فرصت‌ها و نقاط قوت و ضعف آن:

فرهنگ ملی ایرانی‌ها، تلفیقی است از فرهنگ ایرانی و اسلامی آنها که در برخی موارد آن قدر با هم امتزاج یافته‌اند که امکان جداسازی آنها از یکدیگر وجود ندارد. ارزش‌های معتبر و عناصر فرهنگی ایران تأثیرات خود را بر فرهنگ سیاسی برجای می‌گذارد. برای مثال غرور ملی و حس ملی‌گرایی در میان ایرانی‌ها در زندگی سیاسی داخلی به تمایل برای برخورداری از اقتدار ملی می‌انجامد که آن نیز گرایش به تمرکز قدرت را افزایش می‌دهد. این نکته از دو سو بر سیاست خارجی ایران تأثیر می‌گذارد؛ یکی آن که تمرکز قدرت ما را در برابر اصولی از فرهنگ سیاسی کشورهای غربی قرار می‌دهد و این تقابل به شدت بر روابط خارجی ما اثر می‌گذارد؛ زیرا آن‌ها سال‌هاست که بدون دغدغه‌های همبستگی ملی، گذار بر عدم تمرکز را تجربه می‌کنند.

به طور یقین بدون توسعه ادبیات قدرت نرم امکان شناسایی استعدادها و ظرفیت‌های موجود کشور در این حوزه و استفاده از آن‌ها برای ارتقاء قدرت ملی امکان‌پذیر نیست.

در واقع اگر قدرت سخت، کارزار انحصاری سیاست‌ورزان و سیاست‌گذاران است، امور مربوط به قدرت نرم را بیشتر باید به غیر سیاسی‌ها واگذار کرد تا توان تأثیر گذاریشان افزایش یابد.

امروزه فناوری ارتباطات و اطلاعات، جهان را به شبکه‌ای از اطلاعات گوناگون تبدیل کرده است که به ویژه در دنیای پس از جنگ سرد، سیاست خارجی و امنیت ملی کشورهای گوناگون و حتی قدرت‌های بزرگ را با تحولات گسترده‌ای رو به رو ساخته است.

در عملیات‌های اطلاعاتی، زمان به همان اندازه‌ی مرزهای ملی در گذشته دارای اهمیت شده است؛ زیرا بمباران‌های اطلاعاتی و روند روز افزون آن که به برکت فناوری ارتباطات به پدیده‌ای آسان مبدل شده است، در ایجاد ذهنیت‌ها و تصمیم‌گیری‌ها، مؤثر واقع می‌شوند. بنابراین می‌توان این پرسش را مطرح کرد که آیا همین عملیات‌ها از نظر کارایی و نیل به هدف - که همان اعمال اراده و به تسلیم کشاندن دشمن است - فرقی با توسل به زور و کاربرد جنگ افزارهای نظامی دارند؟ البته جنگ روانی در گذشته نیز بین دولت‌ها مرسوم بوده است، با این تفاوت که آن‌ها از ابزارها و

شیوه‌های بسیار ابتدایی برخوردار بودند، ولی در عصر حاضر، انقلاب در فناوری ارتباطات دولت‌ها نه تنها دولت‌ها بلکه دیگر رقبای آن‌ها اعم از دولتی و غیر دولتی را به‌ابزارها و شیوه‌های بسیار پیشرفته و تکامل یافته تجهیز کرده است و این به نوبه‌ی خود بر اهمیت و پیچیدگی موضوع می‌افزاید. نگاهی به سیاست‌ها و اقدامات دولت‌ها و شبکه‌های غیر دولتی فعال در سطح جهانی می‌تواند در تبیین این موضوع بسیار مؤثر باشد.

عملیات اطلاعاتی، یک اسلحه یا درگیری نظامی نیست، بلکه فرایندی است که بدون توسل به زور، تأثیر اصلی آن در شکل‌دهی به اذهان عمومی مشاهده می‌شود. به عبارت دیگر، در این عملیات با مدیریت هدفمند انتشار اطلاعات، تصمیم‌گیری مخاطب به مسیر دلخواه فرماندهی عملیات سوق داده می‌شود. از این نظر، عملیات‌های مزبور با عملیات‌های نظامی گذشته که همراه با تخریب و تلفات بودند، بسیار متفاوتند و مسیر جداگانه‌ای با آن‌ها دارند. این نوع عملیات را باید نسل جدیدی از جنگ‌ها تلقی کرد.

تعریف اطلاعات: "هر گونه آگاهی و دانش مربوط به دشمن که از راه نظارت، تحقیق، تجزیه و تحلیل و فهم اخبار مربوط به دست می‌آید".

در زمینه‌ی حفاظت اطلاعات نقش عامل انسانی بیش از فناوری است و بنابراین تربیت و مدیریت درست نیروی انسانی، اراده‌ی مقاومت در برابر حملات اطلاعاتی نیروهای دشمن را بالاتر خواهد برد. دشمن ممکن است بتواند از دیواره‌ی آتش الکترونیکی بگذرد، اما عبور از اراده‌ی انسانی نیروهای آموزش دیده بسیار سخت‌تر می‌باشد. در جنگ‌های اطلاعاتی پس از مراحل گردآوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات و حفاظت اطلاعات که همواره همراه با این مراحل باید به دقت مد نظر قرار گیرد، نوبت به استفاده‌ی عملی اطلاعات در عملیات می‌رسد.

کارشناسان نظامی آمریکایی پس از جنگ اخیر با عراق چنین ابراز عقیده کرده‌اند که عراق در جبهه نبرد نظامی شکست نخورد، بلکه مدت‌ها پیش، آمریکا با شیوه‌ی جنگ‌های اطلاعاتی و الکترونیکی و نیز بهره‌برداری از دانش اطلاعاتی، فرماندهان و سربازان عراقی را کر و کور کرده بود.

در یک جمع‌بندی کلی با تکیه بر در نظر داشتن محورهای ارائه شده در بالا، تهدیدات و فرصت‌های احتمالی حوزه‌ی قدرت نرم محیط خارجی یعنی دشمنان (آمریکا و هم‌پیمانانش) و نقاط قوت

و ضعف قدرت نرم محیط داخلی ج.ا.ایران به شرح زیر تعیین و معرفی می‌شود:

۱-۶- تهدیدات:

۱) استمرار جنگ نرم آمریکا و هم‌پیمانانش علیه مردم ایران به ویژه جوانان.

۲) در اختیار داشتن امکانات فناورانه‌ی فوق پیشرفته در بخش ماهواره‌های نظامی و جاسوسی اطلاعاتی و ارتباطاتی در پشتیبانی از حوزه‌های توانمندساز نظامی.

۳) همسویی قدرت‌های بالقوه‌ی متخاصم با ایران و در عین حال همراه با ایالات متحده آمریکا در توزیع تبلیغات مسموم علیه موجودیت نظام سیاسی ایران.

۴) تهاجم فرهنگی مستمر با استفاده از امکانات رسانه‌ای بین‌المللی فارسی زبان.

۵) پیگیری سیاست انقلاب‌های رنگی در منطقه.

۶) جنگ روانی گسترده علیه نظام دینی ایران.

۷) اتخاذ راهبرد مدیریت ذهن‌ها برای استحاله مدیران عالی، روشنفکران و تحصیل‌کردگان کشور.

۸) نفوذ گسترده در شبکه‌های اینترنتی و پخش مواضع ضد ایرانی از آن طریق.

۹) ایجاد شرایطی برای تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان ایرانی برای تخصیص بخش قابل توجهی از منابع کشور به امور انحرافی.

۱۰) مدیریت نیروهای معارض در صحنه‌ی روابط بین‌الملل علیه ایران.

۲-۶- فرصت‌ها:

۱) نفرت اغلب کشورهای مسلمان منطقه از نفوذ فرهنگی غرب.
۲) همسویی برخی کشورهای منطقه از مواضع فرهنگی ایران اسلامی.

۳) عدم امکان همسویی همه‌ی اعضای دائمی شورای امنیت سازمان ملل در خصوص تحقق سیاست‌های یک‌جانبه‌ی آمریکا علیه ایران.

۴) عدم تمکین اتحادیه‌ی اروپا از مواضع هارمونیک آمریکا در جهان.

۵) وجود پیمان‌های عظیم اقتصادی میان ایران و کشورهای اثرگذار منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای در جهت حفظ منافع خود و عدم همراهی با سیاست‌های آمریکا.

۶) اختلاف ایدئولوژیک مواضع غرب و شرق با هم (در میان کشورهای بزرگ - چین، روسیه، سوریه، لبنان و...)

۳-۶- نقاط ضعف:

۱) وجود ضعف نسبی در ساختار آرایه‌ای قدرت نرم (نرم دفاعی) کشور در ابعاد قدرت.

۲) وجود ضعف نسبی در ساختار آرایه‌ای مولفه‌های توانمندساز حوزه‌ی اجتماعی - فرهنگی و سایر حوزه‌های مرتبط.

۳) احتمال تحت تأثیر قرار گرفتن بخشی از جامعه در مقابل اقدامات تبلیغی دشمنان.

۴) ناکافی بودن تجهیزات، حساسه‌ها و تکنیک‌های پدافند سایبری در حوزه‌ی ارتباط جمعی و شبکه‌ای داخلی و خارجی برای مقابله با تهاجم فرهنگی دشمن.

۴-۶- نقاط قوت:

۱) بالا بودن سطح سواد عمومی و وجود قشر تحصیل کرده فرهیخته و آگاه به سیاست‌های مودیانه غرب.

۲) وجود رهبری متمرکز و مقتدر برای هدایت امور در مقابل دسیسه‌های دشمنان.

۳) وجود اراده‌ی عمومی برای مقابله‌ی مستمر با تهاجم فرهنگی دشمنان.

۴) سرزمین گسترده و ژئوپولیتیک ممتاز غیر قابل نفوذ برای بیگانگان.

۵) وجود منابع فراوان و غنی برای ساخت و تولید ملزومات حوزه‌ی نرم دفاعی برای مبارزه با دشمنان.

۶) مهیا بودن بستر مناسب در جهت افزایش فعالیت‌های فناورانه در مقابل اقدامات نرم و سایبری دشمن.

اگر قدرت نرم را با نگاه منتقدانه مورد تجزیه و تحلیل قرار دهیم. از این منظر باید گفت، قدرت نرم فاقد توانمندی‌هایی هم سطح شعارهای مطرح شده از سوی نظریه پردازان این قدرت است و راه‌های متعدد مورد تأکید در این نظریه، کم اثر بوده و فاقد جنبه‌های تعیین‌کنندگی می‌باشد. در واقع قدرت نرم، مکمل (و نه هم سطح) قدرت سخت است. به بیانی، اصل، قدرت سخت است. در زیر راهبردهای ملی و راهبردهای اجرایی فناورانه‌ی پیشنهادی، آرایه می‌شود:

۱. راهبردهای ملی قدرت نرم با تأکید بر دفاع نرم مقتدرانه با رویکرد سایبری:

(۱) توسعه‌ی متوازن و همه‌جانبه‌ی قدرت نرم دفاعی مقتدرانه با رویکرد سایبری در مقابله با قدرت نرم و تهدیدات سایبری دشمنان ج.ا.ایران با بهره‌گیری از توانمندی‌های بالقوه و بالفعل کشور در راستای تولید امکانات نرم دفاعی سایبری در ابعاد قدرت ملی به منظور خنثی‌سازی جنگ‌نرم دشمنان از یکسو (براندازی، نفوذ فرهنگی و ...) و برنامه‌ریزی برای پی‌ریزی یک تمدن اسلامی با مشارکت کشورهای دوست و مسلمان منطقه و جهان در مقابل هژمونی آمریکا و هم‌پیمانان غربی و شرقی او در جهان از سوی دیگر، امری ضروری است.

(۲) توسعه پایدار و همه‌جانبه بر روابط سیاسی، اقتصادی و دفاعی - امنیتی جمهوری اسلامی ایران با کشورهای دوست در جهان ... به منظور تعمیق روابط راهبردی در مناطق مورد نظر از طریق عقد تفاهم‌نامه‌ها، پیمان‌ها و قراردادهای راهبردی در راستای تقویت همگرایی و تأمین منافع ملی فی‌مابین درمجامع بین‌المللی و امکان تأمین سایر منافع خاص در شرایط بحران و جنگ.

(۳) تلاش در جهت معماری و طراحی آرایه‌ها، سامانه‌ها و فناوری‌های نوین و بومی حوزه‌ی نرم دفاعی با رویکرد سایبری در سطح کشور (در شاخه‌های خاص تخصصی) بر مبنای مطالبات کاربران و نیروهای عملیاتی حوزه‌ی مورد اشاره به منظور کسب مهارت و آمادگی لازم برای مقابله مقتدرانه با تهدیدات سایبری با استفاده از تجربیات کارشناسان و صاحب نظران سایبری کشور و نتایج مطالعات تطبیقی و پروژه‌های تحقیقاتی انجام شده در زمینه موضوعات مرتبط در سطوح ملی و فراملی.

۲. راهبردهای فناورانه اجرایی علیه تهدیدات سایبری دشمن:

(۱) بکارگیری قابلیت‌های فناورانه صنایع در طراحی و تولید سامانه‌های ارسال اطلاعات مجازی به منظور اشباع شبکه‌اطلاعاتی او از طریق نفوذگرها.

(۲) استفاده جهت‌دار از دانش نخبگان به منظور شناسایی حساسه‌های مستند و جنگ اطلاعات از طریق تعامل‌های سازمانی.

(۳) بهره‌گیری از توان علمی نخبگان به منظور ایجاد اختلال در بکارگیری شبکه‌های رایانه‌ای توسط دشمن و کاهش کارایی و عدم

دسترسی او به اطلاعات در عمق کشور از طریق تهیه نرم افزارهای خاص.

(۴) اقدام به انجام عملیات ترکیبی جنگال ۱ و پدافند سایبری بومی علیه دشمن به منظور دستیابی به هم‌افزایی قابلیت‌های پدافند سایبری و آفند الکترونیکی از طریق بهره‌گیری از خلاقیت و نوآوری دانشمندان و نخبگان علمی و تحقیقاتی کشور و طراحی زیرساخت مناسب در این حوزه.

(۵) استفاده از ظرفیت فرهنگ ایثار و شهادت به منظور تقویت روحیه مقاومت نیروهای مسلح و مردم برای ایجاد تزلزل روحی بیشتر نیروهای آمریکایی با استفاده از رسانه‌های ارتباط جمعی.

(۶) ایجاد و تقویت ساختار نرم دفاعی با رویکرد سایبری در بخش نظامی و غیر نظامی کشور به منظور انسجام و هماهنگی هرچه بیشتر از طریق سازمان‌های مرتبط.

(۷) پیش‌بینی مراکز فرستنده رادیویی و تلویزیونی سیار برای استفاده در مواقعی که مراکز اصلی مورد هدف تهاجم هوفضایی دشمن قرار گرفته باشند به منظور جلوگیری از انتشار شایعات و اطمینان بخشیدن به پیروزی حق بر باطل با اولویت صنایع الکترونیک مرتبط.

(۸) استفاده از نفوذ معنوی ج.ا.ایران و سایر ظرفیت‌های موجود در کشورهایی که آمریکا اقدام به مداخله نظامی نموده به منظور ناکام جلوه دادن سیاست‌ها و اقدامات سیاسی - نظامی آمریکا.

(۹) گسترش حوزه جغرافیایی نفوذ معنوی ج.ا.ایران به منظور بالابردن نفرت مردم کشورهای مورد نظر از سیاست‌های تجاوزکارانه آمریکا از طریق ارتباط با سازمان‌های غیردولتی مخالف اقدامات جنگ‌طلبانه آمریکا.

(۱۰) تقویت و حمایت از قابلیت‌های عملیات روانی به عنوان اساس بازدارندگی علیه فکر و نیت تصمیم‌گیرندگان و سربازان دشمن.

(۱۱) طراحی و تولید وسایل ارتباط جمعی فناورانه با تأکید بر رویکرد بومی و در اختیار قراردادن آن‌ها به فعالان عملیات روانی.

(۱۲) ارتقاء اعتبار توان و اقتدار بازدارندگی مؤثر در نیت و اراده‌ی دشمن در شرایط هم‌زمان تحمیل جنگ ناهم‌تراز از سوی دشمن.

(۱۳) تقویت وحدت ملی و همگرایی بین توده‌های مردمی و نیروهای بومی با تأکید بر قدرت رهبری جامعه به عنوان یکی از مهم‌ترین عامل برترساز.

۷- نتیجه‌گیری و پیشنهادها:**۷-۱- نتیجه‌گیری**

به رغم وجود بارقه‌هایی از جنگ روانی و عملیات روانی در جنگ‌های ابتدایی، سنتی و کلاسیک و مدنظر قرار داشتن این بعد از جنگ توسط اندیشمندان و متخصصان در گذشته‌های دور، از دهه پایانی قرن بیستم و هم‌زمان با وقوع انقلاب اطلاعات و فناوری ارتباطات قدرت نرم به یکی از ابعاد مهم و غیر قابل انکار جنگ‌های دوره کنونی تبدیل شده است؛ به گونه‌ای که امروزه هیچ سیاستمداری و یا فرمانده نظامی بدون داشتن ابزارهای سخت افزاری و نرم افزاری قدرت نرم هیچ‌گونه طرح و نقشه جنگی را طراحی، تدوین و به مرحله اجرا در نمی‌آورد.

به جهت گستردگی و پیچیده بودن عرصه فناوری اطلاعات و ارتباطات و نقشی که هر یک از ابعاد آن در کیفیت و ماهیت جنگ‌های نوین بر جای می‌گذارند، " قدرت نرم با رویکرد سایبری" در صحنه عملیات و اجرا اشکال مختلفی همچون جنگ رایانه‌ای، جنگ الکترونیکی، جنگ اطلاعاتی، جنگ بیولوژیکی، جنگ شیمیایی و جنگ روانی را به خود می‌گیرد. در میان همه این اشکال قدرت نرم و جنگ روانی به لحاظ گستردگی، میزان تأثیرگذاری در سرنوشت جنگ و روش‌های اجرا از اهمیت و جایگاه والاتری نسبت به سایر اشکال برخوردار است.

داده‌های به دست آمده از بررسی جنگ‌های اخیر آمریکا و هم-پیمانان او در منطقه به ویژه جنگ ۱۹۹۱م علیه عراق، جنگ ۱۹۹۹ کوزوو و جنگ ۲۰۰۳ م علیه عراق (جنگ سلطه) حکایت از آن دارد که جنگ نرم با رویکرد سایبری در هر سه مرحله‌ی جنگ سلطه یعنی قبل از آغاز عملیات نظامی، در حین انجام عملیات نظامی و بعد از اشغال عراق یکی از ابعاد اصلی جنگ آمریکا علیه عراق را به خود اختصاص داده است. البته اگرچه جنگ نرم با رویکرد سایبری با هدف کاهش هزینه‌های جنگ صورت می‌گیرد، ولی ارتش آمریکا با سازماندهی بخش‌های نظامی و غیر نظامی درگیر در جنگ هزینه‌های قابل توجهی را در این خصوص متقبل گردیده است.

طراحی و اجرای موفق عملیات روانی و جنگ نرم با رویکرد سایبری، مستلزم برخورداری از سخت افزار و نرم افزار متناسب با موضوع می‌باشد. ابزارها و تجهیزات چه در مرحله‌ی جمع آوری اطلاعات مورد نیاز از هدف و تجزیه و تحلیل آن‌ها و چه در مرحله

بارگذاری و اجرای جنگ نرم با رویکرد سایبری، نقشی برجسته در رسیدن به اهداف عملیات دارند.

بررسی و مقایسه‌ی مقدرات و توانمندی‌ها و کاستی‌ها و آسیب پذیری‌ها نشان می‌دهد که در شرایط کنونی هر چند زمینه‌های بالقوه برای مقابله مؤثر در برابر جنگ نرم با رویکرد سایبری دشمنان در نیروهای مسلح موجود می‌باشد، ولی به جهت نبود ساختار، سازماندهی و آموزش مناسب، نیروهای خودی در برابر عملیات روانی و جنگ نرم با رویکرد سایبری دشمنان آسیب‌پذیر می‌باشند. لذا نخستین اقدام و اولویت نخست را باید در ضرورت ساختار سازی و سازماندهی عملیات روانی و نرم دفاعی در نیروهای مسلح و صنایع پشتیبان جستجو کرد.

به طور کلی در عملیات‌های حملات رایانه‌ای، اقدامات جنگ الکترونیکی و فضایی و نیز مدیریت ذهنیت‌ها بسیار مهم می‌باشند و تنها کشوری در این زمینه می‌تواند موفق باشد که یک راهبرد امنیت ملی منسجم تدوین نماید و جنبه‌های تهاجمی و تدافعی عملیات‌های اطلاعاتی را با سیاست‌های اطلاعاتی، نظامی و دیپلماتیک خود هماهنگ کرده باشد.

در یک جمع‌بندی و نتیجه‌گیری کلی می‌توان گفت: به لحاظ افزایش وابستگی شدید و روزافزون کشور به فضای سایبری در همه‌ی ابعاد قدرت، لذا امنیت فضای سایبری هر روز از اهمیت بیشتری برخوردار بوده و پرداختن همه‌سنگرانه به این موضوع، دارای اولویت اول در حوزه‌ی دفاعی- امنیتی کشور محسوب می‌گردد.

۷-۲- پیشنهادها

با توجه به جمع‌بندی تحلیل محیطی (داخلی و خارجی) و برشماری تهدیدات و فرصت‌ها، نقاط قوت و ضعف حوزه‌های قدرت نرم ج.ا.ایران و آمریکا و هم‌پیمانان او، راهبردهای ملی و راهبردهای اجرایی فناورانه‌ی پیشنهادی با تأکید بر نرم دفاعی مقتدرانه با رویکرد سایبری و نتیجه‌گیری ارایه شده در بالا، راه کارهای پیشنهادی به شرح زیر ارایه می‌شود:

راه کارهایی برای ارتقاء قدرت نرم افزاری جمهوری اسلامی ایران در داخل و نیز در حوزه‌ی سیاست خارجی وجود دارد که در زیر راه کارهای داخلی به شرح زیر ارایه می‌شود:

۱. رواج روحیه‌ی همکاری و همبستگی در میان مردم؛

۲. دادن میدان عمل به عناصری که توانایی جذب توده‌هایی از جامعه (به طور مشخص جوانان) را برای آشنایی بیشتر آن‌ها با مفاهیم سنتی ایرانی و اسلامی داشته باشند؛
 ۳. رایز راهبردی ابتکاری و مقوم برای تعامل بیشتر قومی و مذهبی؛
 ۴. تلاش برای جلوگیری از فرار مغزها؛
 ۵. تلاش برای گسترش و رواج عملی حس "مؤثر بودن" در جامعه؛
 ۶. پیگیری و تشویق ایده‌ها و ابتکارهای نو.
 - در حوزه‌ی سیاست خارجی نیز برخی راه‌کارها برای ارتقاء قدرت نرم افزاری کشور پیشنهاد شده است که در زیر به تعدادی از آن‌ها اشاره می‌شود:
 ۱. شناخت دقیق و علمی آن چه مورد قبول افکار عمومی بین المللی است و دوری از آن چه سبب تبلیغات منفی می‌شود؛
 ۲. شناسایی هر آن چه در سال‌های گذشته، افکار عمومی را علیه مواضع جمهوری اسلامی ایران مشوش کرده و تلاش برای شفافیت بخشی به آنها؛
 ۳. توجه به دیپلماسی عمومی؛
 ۴. تبلیغ فرهنگ و تمدن ایرانی؛
 ۵. تعیین گروهی برای انجام مطالعات تخصصی بر روی عوامل مؤثر قدرت نرم در دیگر کشورها جهت استفاده از تجربیات آن‌ها؛
 ۶. تقویت عناصر اقتدار فرهنگ اسلامی و ایرانی چون عرفان، ادبیات، موسیقی و...؛
 ۷. تقویت سیاست‌های گردشگری.
- ارزشی در افزایش توانمندی‌های هوافضای آینده" مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی - مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، ۱۳۸۸.
۷. عدالت‌خواه - محمود، "کلیاتی پیرامون پدافند غیرعامل"، نشر مرکز خدمات فرهنگی مطهر، شمارگان ۸۰۰، ۱۳۸۶.
۸. رحیم زاده- قادر و همکاران، "بررسی تطبیقی تهدیدات فناوری-های نرم دفاعی ایران و آمریکا و ترازایی توان فناوری‌های آن‌ها و رایزهای الگوی تحلیلی مناسب استخراج فناوری‌ها و تجهیزات نرم دفاعی ایران و مستندسازی آن‌ها"، مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی-حوزه‌ی عتف-مرکز علوم دفاعی، ۱۳۸۷.
۹. ستاری‌خواه- علی و همکاران، "برای پیش دوم قیام (۱) دفاع هوافضایی"، مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی-حوزه‌ی عتف-مرکز علوم دفاعی، ۱۳۸۹.
۱۰. حوزه هسته‌های نوآوری دفاعی، "راهبردهای امنیت فضای سایبری در سه کشور انگلستان، آلمان و آمریکا"، مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، ۱۳۹۰.
۱۱. Edward-Waltz، مترجمین رنجبر-اکبر، حاج‌قاسم-حسن و فخرایی-محمود، "جنگ اطلاعات اصول و عملیات"، مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی- طرح فراسازمانی فاوا نیروهای مسلح، ۱۳۸۵.

- ## منابع مطالعاتی
۱. نایینی- علی محمد، "درآمدی بر ماهیت شناسی جنگ نرم"، فصل‌نامه‌ی راهبرد دفاعی، سال هشتم، شماره‌ی ۲۸، بهار ۱۳۸۹.
 ۲. پژوهشکده‌ی صلح دانشگاه صنعتی مالک اشتر: ۱۳۸۸، ۳.
 ۳. متقی- ابراهیم، "جنگ نرم، انقلاب‌های رنگی و دیپلماسی عمومی"، فصل‌نامه‌ی راهبرد دفاعی، سال هشتم، شماره‌ی ۲۸، بهار ۱۳۸۹.
 ۴. "بررسی سناریوهای جنگ آینده با تاکید بر فناوری‌های دفاعی"، مرکز آینده‌پژوهی مؤسسه‌ی آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، ۱۳۸۸. مترجمین: منزوی- کیوان و نظری‌زاده- فرهاد
 ۵. "روندهای راهبردی جهانی مؤثر بر دفاع و امنیت در افق زمانی ۲۰۰۷ تا ۲۰۳۶ میلادی"، مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی- مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی (گروه پژوهشی صنایع دفاعی آینده)، ۱۳۸۶.
 ۶. جک.ا. جکسون پسر، برایان ال. جونز، لی جی لیم کهل مترجم افشاری، "تحلیل عملیاتی نیروی هوافضایی ۲۰۲۵ (کاربرد تفکر

This page is intentionally left blank